

(Intézménytört., vázlat)

Speciális állammodellek Mo-on

A kuruc állam:

1664 (vasvári béke után) kuruc mozgalmak, Wesselényi-féle mozgalom

1670 – a felkelés, majd megtorlás, 1671. dec.- 8000 fő végvári katona elbocsátása a végvárakból.

Kuruc harcok időszaka..... (a bázis: a hatalomból kiszorított, megbüntetett főurak, a menekült középnemesség, az elbocsátott vitézlő rend, a török foglalások miatt ellehetlenedett kismemesség)

A kuruc ideológia talpköve:

Abszolutizmusellenesség, a rendi alkotmány garantálása

Thököly Imre fellépése (1678-1685)

-1680- a kurucok hajdúszoboszlói gyűlése Th-t válsztotta fővezérré.

-1682-85 „Felvidéki Fejedelemség”, helyesebben: Köztes Magyarország, Orta Madzsar (az ország négy részre szakadása)

(I. Lipót és Thököly biztosainak 1682. nov. 19-i fegyverszünete értelmében Felső-Magyarország és a Dunán inneni megyék a Garamig bezárólag a fejedelem kezén maradtak.)

Thököly fejedelemsége:

-„abszolút hatalom” (ugyan nem vállalta, mert hiszen ez ellen bontott zászlót, de belátta, hogy a rendi anarchia lehetlenné teszi az államműködést.)

- saját pénzt veretett, vagyonokat kobozott el és osztogatott, országgyűlést hirdetett és tartott, adót szedett, jogszabályokat alkotott és bocsátott ki., vagyis a rendi centralizációval élt. (Államát rendi monarchiaként szervezte meg, de akaratából nem engedett.)

-országgyűlést hív össze (pl. 1683. jan.-kassai, 1683. máj.- tállyai gyűlés; nem a gyűlés, hanem a katonai biztosai határozták meg a megyénként fizetendő adót a 20 ezer fős kuruc sereg ellátására)

-Fejedelmi Tanács – a vármegyék deputátusaiból állt. A lényeges kérdésekben nem kérte a tanácsukat, hanem saját katonatisztjeit állította a deputátusok helyébe.

- a kassai (Szepesi) Kamarát elfoglalta (1682. aug., a császári kamarai adminisztráció több embere is Th-re esküdt fel.); harmincadjövedelmek, bánya- és pénzverési jöved.-k, a szab. kir. városok adói (taxa, census), dézsmabérlet, a kincstári birtokok (nagyreszt az elkobzott birtokok) jövedelmei ez évi 170 ezer Ft-ot gazdálkodott ki, amelyhez a szab. Kir. Városok kölcsönei és a magánföldesúri jövedelmei járultak. (francia segély) A Szepesi Kamarát keményen ellenőrizte.

- Th. Kancelláriája – ez intézte a külügyeket, ld. Absolon Dániel

Rákóczi állama:

Rákóczi is elvetette az abszolutizmust, de a rendi anarchiát is. Cél: a centralizáció.

-Consilium Aulicum: saját tanácsosai, megbízható köznemesi hívei – személyesen neki esküdtek hűséget, 1703-05 között. Feladatai: a hadsereg ellátása, a jövedelmek ellenőrzése, a vallásügy rendezése. Tanácsulések sora....

- Új periódus: 1705-től, szécsényi országgyűléstől a rendi-képviselési monarchia tiszta modellje valósul meg. A konföderáció kikiáltása (R. vezérlő fejedelem). A tradicionális magyar rendi érdekek képviselése, lengyel rendi példa nyomán.

- a Consilium helyére a Szenátust állította a szécsényi országgyűlés; 24 tagú testület.

(Gyakran a megyék küldötteivel is kibővült, ilyenkor országgyűlés-jellegűvé vált.)

Hatásköre: módosult a korábbi Consiliuméhoz képest, egyre erősebben beleszólt az országos politikába, ill. a hadvezetésbe, míg a gazdasági ügyeket a Gazdasági Tanács, a vallási ügyeket a kiküldött bizottságok intézték.

1706-tól önálló szenátusi kancellária működött.

-1705-től Consilium Oeconomicum (Gazdasági tanács): a gazdasági ügyek szervezése, Besztercebányán működött. Eperjesen, majd a Dunántúlon is működött kamarai adminisztráció. (Szombathely, Kőszeg, Nagyszombat)

Ügyintézés: fiskális birtokok, kincstári ügyek, konfiskációk, egyháztól bérelt dézsmák, a befolyó jövedelmek, a hadseregellátás, várfelszerelés, hadianyaggyártás.

-Fejedelmi Kancellária: 1704-től udvari kancellária. Külön ügykörrel rendelkeztek a titkáárok (pl. cancellaria bellica – a hadi ügyeket kezelte), Bellica, Oeconomica, Transsylvanica,...)

-Fejedelmi Tábla: ez nemesi feljebbviteli fórum, időszakonként más-más városban (Eperjesen és Korponán) működött, 24 megyei delegáltból állt.

1708-tól Korpona székhellyel alakult meg ténylegesen.

- Bercsényi Miklós főgenerális-helytartó kancelláriája: Bercsényi – tábornagy, a Szenátus elnöke, 1707-től Rákóczi helytartója, annak mindenben helyettese. Főleg: hadsereg, hadseregellátás, hadvezetés és gazdálkodási ügyek.